

Становище

от доц. д-р Кристиан Стоянов Хаджиев, НБУ, Департамент „Администрация и управление“, професионално направление 3.7 „Администрация и управление“, научна специалност 05.02.20 „Социално управление“

Относно: Представен дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Администрация и управление (Бизнес администрация)“, професионално направление 3.7 Администрация и управление

Автор на дисертационния труд: **Едиз-Ханиф Баязидов Саидов** - докторант на самостоятелна подготовка в докторска програма „Бизнес администрация“ - МВБУ

Тема на дисертационния труд: „Управление на риска в инвестиционни проекти“

Научен ръководител: проф. д-р Серафим Петров, доц. д-р Надя Маринова-Миланова

Основание за представяне на становището: член на Научното жури, съгласно Заповед №220/15.10.2021 г. на Ректора на МВБУ проф. д-р Георги Апостолов

Становището е изготвено съобразно Закона за развитие на академичния състав на Република България, Правилника за прилагането на този закон и Наредбата за развитието на академичния състав на МВБУ.

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Рецензията на дисертационен труд се състои от 219 страници и включва увод, три глави, заключение, библиографска справка, 2 приложения и терминологичен речник. Основният текст съдържа 8 таблици и 3 фигури. В подкрепа на изложението са включени 107 литературни и електронни източника, от които 56 на кирилица и 51 на латиница.

Представеният дисертационен труд е посветен на изключително **актуална** тема, свързана с инструментите за управление на риска при инвестиционни проекти в контекста на глобализация, безпрецедентна конкуренция и непрекъснат натиск за промени. Фокусът в изследването е върху проектирането на **интегрирана концептуална рамка** за количествена и качествена оценка на инвестиционните рискове и идентифициране на възможни подходи (методи, техники и инструменти) за прогнозиране, анализ, управление и контрол на риска в инвестиционната дейност. В този контекст съдържащите се в дисертационния труд постановки, идеи и предложения имат и практико-приложен характер.

Дисертационният труд е **балансиран**, разглежданите въпроси са изложени в тяхната логическа последователност и обвързаност, стилът на изложението е научен, техническото оформление е отлично.

Целта и задачите са обвързани и състоятелни и напълно съответстват на темата на дисертационния труд. Правилно е формулиран основния научен проблем, като са определени точно неговите граници. Ясно и конкретно са посочени изследователските задачи, обекта, предмета и основната теза на изследването. Разработена е методика,

която е напълно достатъчна за постигане на целите на изследването. Уточнени са понятията и термините, които са използвани в дисертационния труд.

Използваната литература е максимално близка до темата на дисертационния труд и дава достатъчно пълна картина за състоянието на изследвания проблем. Литературните източници са подредени и номерирани съгласно изискванията на възприетите стандарти.

Докторантът анализира и систематизира значителен обем литературни източници по темата, които са цитирани коректно в текста. Направена е собствена критична интерпретация на изложените в тях тези.

Текстът е сполучливо онагледен с таблици фигури и диаграми, които съществено допринасят за неговото разбиране. Резултатите от научното изследване са изложени ясно, логично и разбираемо.

От казаното дотук стигам до заключението, че пределната яснота на докторанта по посочените по-горе въпроси, е една от предпоставките за високото качество на целия дисертационен труд.

2. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В съответствие с формулираната цел и детайлно изведените задачи е изградена структурата на дисертационния труд.

Уводът на дисертационния труд съдържа всички необходими „реквизити“: убедителна обосновка на проблема и неговата значимост; ясни и точни формулировки на целта и изследователските задачи; на обекта и предмета на изследването; аргументация на избора на изследователски подходи и методи. Идентифицирани са условностите, при които е провеждано самото изследване.

В първа глава докторантът изяснява понятийния апарат, фундаменталните теоретични концепции и релации, свързани с управление на риска в инвестиционната дейност на базата на изследванията в научната литература по проблематиката. От **първа глава** става ясна степента на разработеност на изследователския проблем и се формира теоретичната основа, на базата на която докторантът извежда основната научно-изследователска теза. Изводите, до които достига докторантът са резонни, подкрепени със солидна аргументация. Изследването в първа глава е много задълбочено и представлява необходимата основа за разработване на методологията на емпиричното изследване.

Във втора глава докторантът разработва *методологическите основи на анализа* и оценката на инвестиционни проекти. Представена е философията на проектното управление през призмата на структурния подход. Идентифицирани са фазите при иницирането и реализирането на инвестиционни проекти, като са изследвани ролите и отговорностите на участниците, както и различните формални структури адекватни за управление на проекти. Анализирани са техните предимства и недостатъци по отношение на адекватността на управлението, сложността на проекта, съчетаването на ролите на различните заинтересовани страни и т.н.

През призмата на инвестиционните проекти е изследван проблема с осигуряване на финансиране, като основна дейност в процеса на реализация. В тази връзка са коментирани възможностите и вариантите за осигуряване на инвестиции от различни източници, включително и самофинансиране. Идентифицирана е специфичната роля на банките като инвеститор. Специално внимание е обърнато на инвестиционния портфейл, като инструмент за диверсифициране на риска и успешен инструмент на инвеститорите за постигане на по-висока доходност и оптимизиране на дейностите по намаляване на нежеланото влияние на случайни фактори.

Изследвани са критериите при оценка на риска, като са идентифицирани конкретни техники, средства и инструменти за адекватното систематизиране и приоритизиране на рисковите фактори, като основа за успешното управление на проектите. Накрая на втора глава, както и на първа глава, са направени съответните конкретни изводи.

В трета глава са изследвани различните форми и начини на инвестиране, както и факторите които оказват влияние при избора на адекватни инструменти. Особен интерес представлява анализът на *иновационните инвестиции* с висока степен на риск през призмата на проектното управление.

В дисертацията се доказва необходимостта от възприемане на философията за проектен мениджмънт с всички негови атрибути – размер на инвестицията, срокове на отделните фази, стъпки на цялото времетраене при осъществяване на проекта, оценка на способността на инвестиционното решение да генерира доход и срок на откупуване на инвестицията при реализирането на дейности с материален или финансов характер. Предложени са коефициенти за измерване на резултата от проекта по време на изпълнението и след неговото внедряване.

Специално внимание е насочено към управлението на инвестиционните портфейли в контекста на рисковете и тяхното диверсифициране. Изследваните възможни форми са логично представени и подложени на обективен критичен анализ.

Докторантът изключително успешно интегрира специфичните измерения (роли) на субективния фактор при рискови решения в процеса на управлението на човешкия капитал в проектна среда. Във фокуса е психологията на ръководителя, способността да взема правилни решения на базата на опит, знание, интуиция, уменията за сформирание на проектни екипи, изграждане на хармония между екипните участници, потенциала да се управляват конфликтите и различията конструктивно, проектирането на адекватна работна среда, разпределение на роли и отговорности, екипната динамика и др.

В края на трета глава са изведени практически препоръки относно сформиранието и проактивното адекватно управление на инвестиционните портфейли.

Изводът, който се налага е, че и в трите съдържателни глави, докторантът показва умения за ясно открояване и аргументирана научна защита на своите виждания за управлението на риска при инвестиционни проекти.

В **заключението** на дисертационния труд докторантът систематизира непосредствените резултати от изследването, като формулира конкретни **изводи и препоръки**.

Резултат на дисертационното изследване: потвърждаване на формулираната основна изследователска теза, а именно че е необходимо да се прилага холистичен подход върху управлението на риска в инвестиционните проекти.

3. Описание на научните и научно-приложни приноси

Дисертационният труд представлява *сериозно научно изследване* на актуален и значим проблем. Основните приноси могат да се разгледат и оценят в две групи – научни приноси и практико-приложни приноси. Приемам напълно формулираните от докторанта приноси.

4. Въздействие на дисертационния труд върху външната среда

По темата на дисертацията са направени три самостоятелни публикации, като една е на английски език в реномирани специализирани национални и международни научни издания, което свидетелства, че редица от идеите и изводите формулирани в

изследването са достъпни до професионална аудитория. Всички те отразяват конкретни аспекти на изследователската работа на докторанта и осигуряват необходимата публичност.

5. Оценка на автореферата

Представеният автореферат отразява коректно съдържанието на дисертационния труд. В него в синтезиран вид са изложени основни моменти от дисертацията: обща характеристика; съдържание и постройка на работата; научни приноси; публикации по въпросите на дисертационния труд.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам критични бележки, препоръки и въпроси по изложението на идеите и постановките в дисертационния труд.

7. Заключение

Представеният дисертационен труд показва, че авторът притежава задълбочени знания в изследваната от него проблематика. Темата на дисертационния труд е актуална и значима в научен и практико-приложен аспект. Дисертацията е напълно завършено научно и практико-приложно изследване, което отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав, Правилника за неговото приложение, както и на вътрешната нормативна база на МВБУ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“. В своето изследване докторантът показва, че притежава възможности за провеждане на самостоятелно научно изследване и получаване на конкретни научни и научно-приложни резултати и приноси.

Всичко това ми дава основание да дам **положителна оценка на дисертационния труд** и да предложа на уважаемите членове на научното жури да вземат решение за **присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Едиз-Ханиф Баязидов Саидов по научна специалност „Бизнес администрация“ в професионално направление 3.7 „Администрация и управление“.**

София,
17 ноември, 2021 г.

Подпис:

/доц. д-р Кристиян Хаджиев/